

12 februari 2021

Graag maken wij gebruik van de gelegenheid om te reageren op het voorontwerp voor de Wet toekomst pensioenen, zoals ter consultatie voorgelegd op 16 december 2020. Willis Towers Watson onderschrijft in hoofdlijnen de gedachten achter het pensioenakkoord, waaronder in het bijzonder de overgang op een premiesystematiek zonder leeftijdsherverdelingen. De situatie waarnaar het pensioenakkoord toe beweegt is naar onze mening in veel opzichten te verkiezen boven de huidige, zowel vanuit deelnemersperspectief als vanuit werkgeversperspectief, maar ook vanuit uitvoerdersperspectief. De route om daar te komen is wel een uiterst uitdagende. De punten die wij hieronder onder de aandacht brengen zijn merendeels gericht op dat transitieproces. In zijn algemeenheid wijzen wij erop dat de druk zal toenemen om het transitieproces te vereenvoudigen door onvolkomenheden in de huidige situatie niet of onvolledig te verhelpen maar door te schuiven. Hoewel daar gegronde redenen voor kunnen zijn roepen wij ertoe op om die verleiding waar redelijkerwijs mogelijk te weerstaan.

Een ander risico is dat van te rooskleurige toekomstprojecties. Zoals het huidige stelsel ten prooi is gevallen aan overpromising en onderlevering, is dat ook een risico dat op de loer ligt voor het toekomstige stelsel. Toekomstige overrendementen maar ook veronderstelde toekomstige renteontwikkelingen nemen daarin een prominente rol in. Als die verwachtingen zich niet materialiseren dan komt dat het vertrouwen in het stelsel niet ten goede, en die kans is uiteraard groter naar mate de verwachtingen optimistischer zijn.

Transitieproces verzekerde regelingen en premieovereenkomsten

Voor pensioenfondsen gelden in het transitieproces twee belangrijke formele mijlpalen: de indiening van het transitieplan voor 1 januari 2024 door de werkgever bij het fonds (vervolgens in te dienen bij de toezichthouder – volgens de Memorie van Toelichting door de werkgever, volgens de voorgestelde wetstekst door de pensioenuitvoerder), en de indiening door het pensioenfonds van het implementatieplan voor 1 juli 2024 bij de toezichthouder. Dit zelfde proces is, inclusief de eraan gestelde inhoudelijke voorwaarden, in het voorontwerp van toepassing verklaard voor regelingen die zijn ondergebracht bij verzekeraars en PPI's. Naar

drs. W. Hoekert AAG

Prof. E.M. Meijerslaan 5
1183 AV Amsterdam
The Netherlands

T +31 88 543 3000
D +31 88 543 3206
M +31 64 994 7095
E wichert.hoekert@willistowerswatson.com
W willistowerswatson.com

onze mening is dat, zowel qua tijdslijn als inhoudelijk, lang niet in alle gevallen passend. Wij noemen de volgende aspecten die reden zijn om onderscheid te maken in de voorgeschreven transitiecomponenten:

- De veronderstelling dat de huidige uitvoerder ook de uitvoerder van de nieuwe regeling onder het nieuwe stelsel is gaat allerminst vanzelfsprekend op. De aanpassing van een regeling is in veel gevallen aanleiding om te overwegen ook een nieuwe uitvoerder te selecteren. Wij kunnen ons indenken dat het transitieplan in een dergelijke situatie onderdeel uitmaakt van een selectie uitvraag, terwijl een voorstel voor een implementatieplan dat aansluit bij dat transitieplan onderdeel uit kan maken van het voorstel dat potentiële toekomstige uitvoerders daarvoor aanbieden.
- Omdat implementatie van het nieuwe stelsel voor PPI's en verzekeraars het niveau van individuele regelingen zal ontstijgen, is de veronderstelde periode tussen opstellen van het transitieplan en het transitiemoment zoals van toepassing voor pensioenfondsen niet nodig. PPI's en verzekeraars zullen immers generieke implementatieplannen opstellen, zonder daarvoor de op te stellen transitieplannen af te hoeven wachten. De verplichting tot het opstellen van transitieplannen tot maar liefst twee jaar voor het voorgenomen transitiemoment lijkt ons daarom geen doel te dienen.
- Mede vanwege de generieke aard van de implementatieplannen die verzekeraars en PPI's op zullen stellen zal 1 juli 2024 in veel gevallen daarvoor laat zo niet te laat zijn, met het oog op werkgevers die een eerdere transitie beogen. Op regelingsniveau daarentegen is er geen reden, maar in geval van selectie van een nieuwe uitvoerder wellicht ook geen mogelijkheid, om een implementatieplan ruim voor invoering van de nieuwe regeling te finaliseren.

Tegelijkertijd geldt dat het gehele hoofdstuk in het voorontwerp dat betrekking heeft op de transitie (hoofdstuk 6b, bestaande uit de voorgestelde artikelen 150b tot en met 150o) komt te vervallen als een werkgever (in overleg met werknemersvertegenwoordigers) ervoor opteert gebruik te maken van het overgangsrecht om een stijgende premie te blijven voeren. Hoewel het evident is dat gebruikmaking van het overgangsrecht impliceert dat veel van de transitievoorwaarden niet van toepassing zijn, is een consequentie van het geheel uitsluiten van dat hoofdstuk dat oneigenlijke gronden een rol kunnen gaan spelen in het ontwerp van de nieuwe regeling. Het ontwijken van de transitievoorwaarden kan, met andere woorden, mede bepalend worden in de keuze om een stijgende premie voort te zetten.

De transitievoorwaarden voor verzekerde regelingen en premieovereenkomsten zijn dan ook wat ons betreft zowel te beperkend als, in bepaalde situaties, te vrijblijvend. Wij stellen daarom voor om met name de tijdslijnen ruimer te maken, zodanig dat deze aansluiten bij een gangbaar proces van wijziging van regeling én uitvoerder in de huidige praktijk. Maar daarnaast stellen wij voor om voor werkgevers die ervoor kiezen een stijgende premie voort te zetten voor te schrijven dat zij de keuze daarvoor, als ook voor het te introduceren niveau van de regeling voor nieuwe werknemers, onderbouwen. Daartoe behoort ook de wijziging van de systematiek voor nabestaandenpensioen, zowel voor huidige als voor toekomstige werknemers. Onderdeel van de onderbouwing dient verder te zijn dat beschreven wordt op grond van welke criteria op enig moment in de toekomst alsnog, uiteraard opnieuw in overleg tussen werkgever en werknemersvertegenwoordigers, bepaald wordt of over wordt gegaan op een leeftijdsonafhankelijke premie.

Voorgeschreven open toepassing compensatie afschaffing doorsneesystematiek

Onderdeel van het voorontwerp is dat compensatie voor de afschaffing van de doorsneesystematiek binnen het pensioendomein open moet worden toegepast, hetgeen wil zeggen dat werknemers die in dienst treden gedurende de compensatieperiode daarvoor eveneens in aanmerking moeten komen, als ze behoren tot een leeftijdscategorie waarvoor compensatie van kracht is. Het gaat dan om compensatie voor zover die nodig is en overeengekomen wordt naast de (eventuele) werking van de dubbele transitie.

Die open toepassing heeft onder meer tot doel dat compensatieregelingen geen negatieve invloed hebben op de arbeidsmarktmobiliteit. Zonder open toepassing zouden werknemers immers geprikkeld worden om niet van baan te wisselen, omdat zij daarmee hun compensatieregeling zouden verliezen. Die redenering (waarvan in de Memorie van Toelichting in een wat ons betreft moeilijk te plaatsen passage op pagina 154 afstand wordt genomen, in directe interne tegenspraak met de grondgedachte achter de afschaffing van de doorsneesystematiek) onderschrijven wij – onze verwachting is dat dergelijke overwegingen in het nieuwe stelsel meer een rol gaan spelen dan in het huidige, enerzijds omdat de transparantie en daarmee de vergelijkbaarheid van regelingen zal toenemen, en anderzijds omdat de maatschappelijke aandacht ervoor toe zal nemen. Dat is overigens tegelijkertijd een aandachtspunt voor werkgevers die overwegen een stijgende premie te blijven voeren – daar spelen immers dezelfde prikkels, en dus ook dezelfde potentiële gevolgen voor retentie.

Echter: omdat compensatie in andere arbeidsvoorwaarden, voornamelijk omdat dat niet afdwingbaar zou zijn, niet open hoeft te worden toegepast, verwachten wij en nemen wij in de praktijk reeds waar dat werkgevers overwegend daarvoor zullen kiezen. Wij zijn van mening dat er goede redenen kunnen zijn voor compensatie in andere arbeidsvoorwaarden, en hebben daarvoor in diverse publicaties aandacht gevraagd. Een keuze daarvoor zou echter op fundamentele gronden moeten worden gemaakt, en niet om de open toepassing van compensatie in pensioen te ontlopen. Wij pleiten er dan ook voor om open toepassing van compensatie in pensioen wel toe te staan maar niet te verplichten. Dat dient dan ook het doel van behoud voor pensioendoelinden, dat wij overigens in algemeenheid een warm hart toedragen.

Met betrekking tot het voorschrift de compensatie per leeftijdscohort te bepalen: dat voorschrift is logisch bij de beoogde open toepassing en de macro-overwegingen bij het pensioenakkoord, maar zal door de uiteindelijke heterogeniteit in de inrichting van de compensatie tot gevolg hebben dat het verschil tussen geboden en benodigde compensatie aanzienlijk kan zijn. Dat omdat de verschillen binnen cohorten aanzienlijk zullen zijn, omdat deze bijvoorbeeld afhankelijk (kunnen) zijn van salarishoogte, carrièrevooruitzicht en duur dienstverband.

Pensioner carve outs

Voor pensioenfondsen geldt dat invaren alleen mogelijk is voor het geheel van alle rechten en aanspraken, met toedeling van het gehele fondsvermogen. Dat terwijl het denkbaar is dat de nieuwe contractsvorm voor bepaalde deelnemersgroepen minder aansluit bij hun preferenties dan de huidige. Een concreet voorbeeld daarvan is de groep gepensioneerden. Het is mogelijk, hoewel niet per definitie het geval, dat de onzekerheid van hun uitkeringen toeneemt door de overgang naar het nieuwe stelsel.

Enige jaren geleden heeft Willis Towers Watson zich sterk gemaakt voor de mogelijkheid van pensioner buy outs. Destijds heeft het ministerie geconstateerd¹ dat deze zouden stuiten op PW58, het wetsartikel dat bepaalt dat aan gewezen deelnemers ten minste gelijke indexaties moeten worden toegekend als aan gepensioneerden. Daarnaast voerde het ministerie destijds aan dat het ontbrak aan een waarderingskader om de evenwichtigheid te toetsen.

Nog afgezien van de houdbaarheid van PW58 in het huidige stelsel is het onbetwist dat het betreffende artikel bij de wijziging van het stelsel achterhaald zal zijn. Het nieuwe stelsel gaat immers uit van leeftijdsafhankelijke rendementen of rendementstoedelingen, waarmee de mogelijkheid van hogere, maar ook lagere rendementen voor gewezen deelnemers een integraal onderdeel wordt van de systematiek. Tevens reikt het pensioenakkoord een nadere invulling aan voor een waarderingskader.

---

¹ 34 674 nr. 24

Daarmee zijn naar onze mening de bezwaren die het ministerie eerder zag weggenomen. Het lijkt ons daarom mogelijk, en meer nog dan destijds wenselijk dat de mogelijkheid van pensioner carve outs wordt geboden om zo gepensioneerde deelnemers – al dan niet naar eigen keuze – de mogelijkheid van zekerheid van uitkeringshoogte te bieden als dat beter aansluit bij hun preferenties.

Invaren

Bij regelingen ondergebracht bij pensioenfondsen ontstaat compensatie voor de afschaffing van de doorsneesystematiek ten dele of zelfs geheel uit wat is gaan heten de dubbele transitie: doordat bestaande rechten en aanspraken worden ondergebracht in de nieuwe contractsvorm krijgen deelnemers directer toegang tot toekomstige overrendementen. Dat betekent dat invaren nodig is om die compenserende werking te realiseren.

Hoewel het in onze ogen gerechtvaardigd is te stellen dat invaren die compenserende werking heeft of althans kan hebben, is het op grond van de verantwoordelijkheidsverdeling tussen sociale partners en fondsbestuur de vraag of de wijze van invaren die compenserende werking tot doel zou moeten hebben. Het invaarbesluit zou moeten zien op de evenwichtige toedeling van het huidige fondsvermogen, op basis van bestaande rechten en aanspraken. In dat besluit culmineert in feite het jarenlange fondsbeleid. In dat licht wijzen wij op de verschuiving van de verantwoordelijkheid aangaande invaren die in de hoofdlijnennotitie was opgenomen, gevolgd door de omkering van de bewijslast in het consultatiedocument. Waar de primaire verantwoordelijkheid voor het invaarbesluit wordt neergelegd bij sociale partners (terwijl het fondsbestuur daarvoor naar onze mening de eerste en uiteindelijke verantwoordelijkheid zou moeten dragen), stelt het voorontwerp nu zelfs dat sociale partners als zij geen verzoek tot invaren doen moeten onderbouwen dat dát evenwichtig is. Omdat aangenomen mag worden, en ook van overheidswege bij tussentijdse aanpassingen ervan onderbouwd is, dat het huidige stelsel evenwichtig is geweest zolang het is toegepast, is het wat ons betreft bijzonder om deze onderbouwing te vragen.

Dat neemt niet weg dat invaren passend kan zijn voor groepen deelnemers, of zelfs voor gehele populaties, en dat het bij kan dragen aan een goede transitie. De mogelijkheid daartoe wordt nu in het voorontwerp beperkt tot die gevallen waarin sprake is van een lopende pensioenovereenkomst, die binnen dezelfde uitvoeringsvorm wordt gewijzigd. Daarmee wordt gesloten (of meer precies: slapende) pensioenfondsen de mogelijkheid ontzegd om over te gaan naar de nieuwe pensioenfondsen, en kunnen werkgevers als zij de nieuwe regeling elders dan bij hun huidige pensioenfonds wensen onder te brengen niet uitgaan van de compenserende werking van de invaarexercitie.

Zoals wij van mening zijn dat een besluit tot invaren in de eerste plaats aan het pensioenbestuur zou moeten zijn, geldt dat uiteraard des te meer in geval van slapende pensioenfondsen. Het huidig financieel toetsingskader (waarbinnen wij overigens geleidelijke verlaging van de toeslagdrempel voorstellen; bescherming van jongere en toekomstige generaties is immers steeds minder aan de orde) past een deel van de slapende pensioenfondsen erg goed, en zij zullen tot overgang naar het nieuwe stelsel dan ook wellicht geen enkele aanleiding zien. Wij zien echter geen reden om overgang op de nieuwe contractsvormen voor deze fondsen uit te sluiten. Ook zien wij geen reden waarom werkgevers, wanneer zij vanaf het transitiemoment de regeling elders willen onderbrengen, geen verzoek tot invaren zouden kunnen indienen bij het fonds dat vanaf dat moment slapend wordt. Dat verzoek moet vervolgens uiteraard door het bestuur op zijn merites beoordeeld worden.

De onmogelijkheid voor slapende fondsen om binnen de voorgestelde wettelijke kaders in te varen betekent ook dat deze fondsen, maar mogelijk ook fondsen die verwachten de toekomstige regeling niet uit te zullen voeren, geen gebruik kunnen maken van het transitie-FTK. Omdat dat al op korte termijn consequenties heeft is het wenselijk dat een afwijkende juridische constructie om deze fondsen alsnog de mogelijkheid tot invaren te bieden (zoals in de voetnoot op pagina 70 van de Memorie van Toelichting aangestipt) binnen afzienbare tijd wordt geboden.

Regelingswijzigingen gedurende de transitieperiode

Als regelingen gedurende de transitieperiode op meer dan ondergeschikte punten (het voorgesteld artikel 38q lid 1 Wet LB 1964) worden aangepast dan dienen zij vanaf dat moment, tenzij gebruik wordt gemaakt van het overgangsrecht, te voldoen aan de regels van het nieuwe stelsel. Ook afgaande op de bewoordingen op pagina 150 van de Memorie van Toelichting behoort het naar onze interpretatie dan ook niet tot de mogelijkheden een bestaande regeling gedurende de transitieperiode (op meer dan ondergeschikte punten) tijdelijk te wijzigen zonder dat wordt voldaan aan de wettelijke bepalingen in het nieuwe stelsel. Dat beperkt sociale partners aanzienlijk, ons inziens nodeloos, in de bewegingsvrijheid gedurende die periode. In onderhavige gevallen kan de consequentie zijn dat partijen gebonden zijn aan een type overeenkomst waarvan partijen die betrokken zijn geweest bij de totstandkoming van het pensioenakkoord feitelijk hebben geconstateerd dat deze onhoudbaar zijn gebleken. Dat geldt in het bijzonder voor regelingen ondergebracht bij pensioenfondsen, waar implementatie van de nieuwe regeling conform het nieuwe stelsel inclusief invaren veelal niet haalbaar zal zijn voor 2024, en mogelijk zelfs niet voor 2026.

Het is in de eerste plaats van belang dat verduidelijkt wordt welke eventuele wijzigingen kunnen worden beschouwd als van meer dan ondergeschikt belang. Daarnaast stellen wij voor dat wijzigingen wel worden toegestaan in de transitieperiode, maar met uitsluiting van de mogelijkheid door tussentijdse wijziging alsnog gebruik te maken van het overgangsrecht. Overigens is de toegang daartoe op grond van het voorontwerp reeds ontzegd omdat het voorgestelde artikel 220e bepaalt dat de aard van de toezegging op 31 december 2021 daarvoor bepalend is. Decentraal kan daarbij worden overeengekomen bij de uiteindelijke compensatie alsnog uit te gaan van de regeling per 1 januari 2022.

Vereiste van gelijke premie

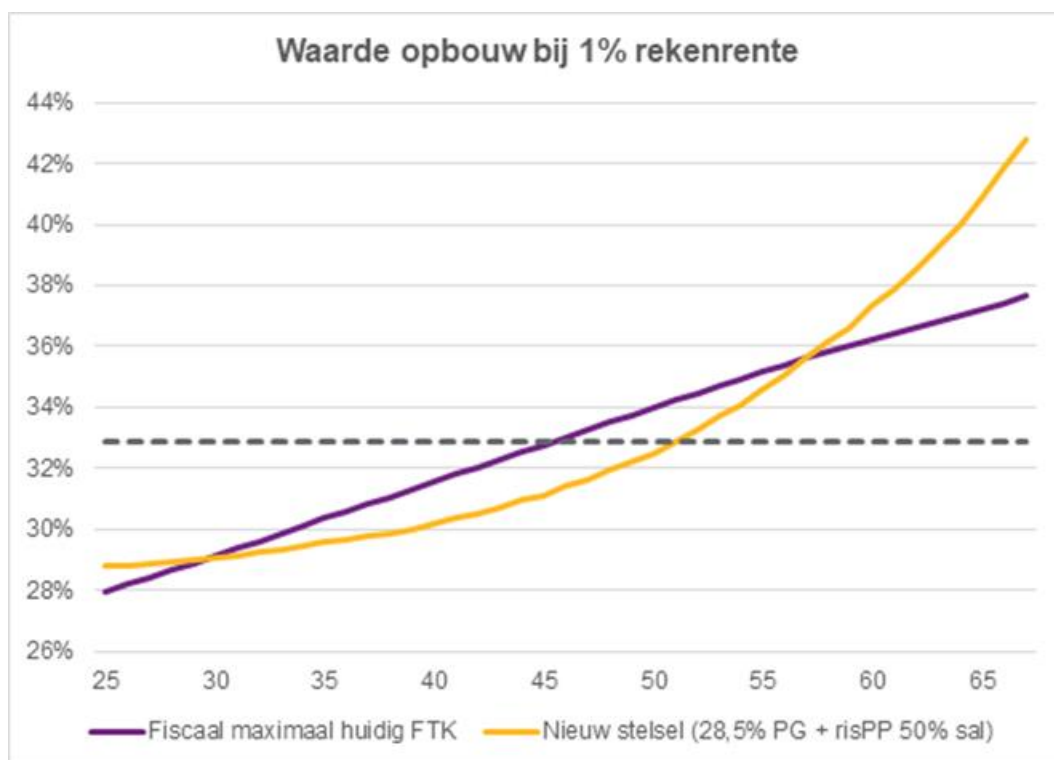
De afschaffing van de doorsneesystematiek heeft onder meer tot doel ex ante herverdelende effecten tussen verschillende leeftijden via de pensioenopbouw te voorkomen. Daartoe wordt een gelijke premie voor alle leeftijden geïntroduceerd. De totale premie bestaat uit een premie voor kapitaal opbouw, premies voor risicodekkingen voor overlijden en arbeidsongeschiktheid, en een kostencomponent. Zoals in de hoofdlijnennotitie aangekondigd en in het voorontwerp bevestigd wordt uitgegaan van een voor alle leeftijden gelijke premie voor alleen kapitaalopbouw. De consequentie daarvan is, zoals wij in reactie op de hoofdlijnennotitie opmerkten, dat er twee mogelijkheden zijn: de premie wordt alsnog herverdelend, of de premie wordt alsnog leeftijdsafhankelijk. De waarde van de risicodekkingen is immers sterk leeftijdsafhankelijk. De gekozen route in het wetsontwerp is de eerste: voor elke regeling moet de premie voor alle leeftijden gelijk worden, en dus wordt deze voor risicodekkingen (zowel voor nabestaandenpensioen als voor premievrijstelling bij arbeidsongeschiktheid) herverdelend. Die herverdelingen kunnen aanzienlijk zijn. Zuiverder was het wellicht geweest om de premie op totaalniveau leeftijdsonafhankelijk te maken, om daaraan de risicopremies te onttrekken.

In de context van een verplichtgesteld bedrijfstakpensioenfonds kan de herverdelende werking van deze voorgestelde premiesystematiek voor risicodekkingen worden beschouwd als passend bij de aard van het fonds, en bovendien bijdragen aan de houdbaarheid van de verplichtstelling. Bij andersoortige regelingen is dat minder het geval, en kan de voorgenomen opzet ook leiden tot onwenselijke consequenties. Zo kan de hoogte van de benodigde (gelijke) premie gedurende een contractperiode, of zelfs gedurende een jaar door populatieontwikkelingen aanzienlijk veranderen door de impact daarvan op de risicopremies. Eventuele resultaten ten gevolge daarvan komen voor rekening van de pensioenuitvoerder, en nog afgezien van de wenselijkheid daarvan is de vraag of de wettelijke omgeving daar ruimte voor laat.

In geval van beroepspensioenregelingen treden nog verdere onwenselijke gevolgen op; bij voorgeschreven gelijke premie gaan jongere beroepsgenoten daar immers meebetalen aan de risicodekking van oudere beroepsgenoten.

Het lijkt ons (nu de genoemde zuivere variant niet toegepast is) dat wetgeving de ruimte zou moeten laten om risicodekkingen al dan niet op basis van leeftijdsonafhankelijke premie vast te stellen, zodat decentrale overwegingen daarin doorslaggevend kunnen zijn.

Ter illustratie van de mogelijke omvang van de herverdelingen hebben wij in onderstaande grafiek de waarde van de huidige maximale opbouw onder het FTK, inclusief dekking nabestaandenpensioen, afgezet tegen een vlakke premie (in het voorbeeld gesteld op 28,5% van de pensioengrondslag) vermeerderd met de leeftijdsafhankelijke waarde van de maximale risicodekking voor het nabestaandenpensioen in het nieuwe stelsel. Dit voor een deelnemer met een inkomen van € 30.000 en een franchise van € 15.000, bij een rekenrente van 1%. Geconcludeerd kan worden dat de leeftijdsherverdeling die wordt weggenomen met de afschaffing van de doorsneesystematiek voor een belangrijk deel weer wordt geherintroduceerd door de nieuwe systematiek voor het nabestaandenpensioen. Dit doordat de waarde van de risicodekking oploopt van bijna nihil bij lage leeftijden tot ongeveer 14% van de pensioengrondslag richting de pensioenleeftijd.

Eerbiediging van opgebouwd nabestaandenpensioen bij invaren

Hoewel nadere uitwerking ervan nog moet plaatsvinden, wordt in de memorie van toelichting aangekondigd dat opgebouwde aanspraken op nabestaandenpensioen zullen worden geëerbiedigd. Toekomstige risicodekkingen worden niet verrekend met de bestaande aanspraken. De consequentie daarvan is dat voor oudere werknemers (zeer) aanzienlijke overdekking kan ontstaan. Dat is, zo wordt in de memorie van toelichting geconstateerd, niet ideaal maar te verkiezen boven situaties waarin bestaande dekking geheel weg zou vallen.

In essentie kunnen wij ons vinden in die conclusie, maar de gevolgen kunnen wel verstrekkender zijn dan hier lijkt te zijn verondersteld. De overdekkingen voor nabestaandenpensioenen die kunnen ontstaan hebben een prijs, die betaald zou kunnen gaan worden door met name jongere werknemers. Het teveel aan premie dat wordt betaald voor de overdekking gaat ten koste van spaarpremies, of de spaarpremies worden ontzien en risicodekkingen worden neerwaarts bijgesteld ter beperking of voorkoming van overdekking voor oudere werknemers.

De huidige aanspraken op nabestaandenpensioenen kunnen na invaren gerepliceerd worden door middel van een risicodekking van gelijke hoogte, waarvoor de risicopremies periodiek worden onttrokken aan het kapitaal (dan wel het voor de uitkering gereserveerde vermogen) – eventueel en wat ons betreft bij voorkeur een daarvoor afgezonderd deel ervan, met een specifiek beleggingsbeleid dat aansluit bij het (lage) risicoprofiel. Zorgen over het opeten van pensioen zijn ongegrond, want dat deel van het pensioenvermogen had ook in de oorspronkelijke aanspraak dat doel. Overdekking zou kunnen worden beperkt of voorkomen door nieuwe risicodekkingen te verminderen met bestaande dekkingen. Ook daaraan kleven wel de nodige nadelen. Idealiter, zowel ter verdere voorkoming van overdekking als ook om herverdelingen te beperken, zou daarbij ook bestaande dekking voor nabestaandenpensioenen bij andere pensioenuitvoerders moeten worden betrokken.

Voor het individu zouden de nadelige gevolgen van overdekking kunnen worden weggenomen door de onttrekkingen aan het kapitaal die nodig zijn om de huidige aanspraak te repliceren te laten vervallen als en voor zover de dekking door de samenloop met nieuwe risicodekking de aanspraak op nabestaandenpensioenen op het transitie moment te boven gaat.

Zowel voor het kapitaal dat aangehouden wordt voor de toekomstige onttrekkingen van risicopremies, als voor het kapitaal waaruit na overlijden van de hoofdverzekerde de uitkeringen van nabestaandenpensioenen worden betaald, geldt dat het risicoprofiel af zou moeten (kunnen) wijken van dat van deelnemers van gelijke leeftijd. De voorgestelde wetsteksten zijn daarop momenteel niet bedacht.

Een specifiek aandachtspunt in relatie tot de eerbiediging van opgebouwd nabestaandenpensioen is de risicopartnerpensioenknp die vaak in pensioenregelingen per 1 januari 2015, toen de aftoppingsgrens werd ingevoerd, is aangebracht. De risicopartnerpensioenknp had als doel deelnemers met een partnerpensioen op risicobasis in een gelijke positie te brengen als degenen die ultimo 2014 een partnerpensioen op opbouwbasis hadden, volgens het toen geldende ruimere fiscale kader (geen aftoppingsgrens, en hogere opbouwpercentages). Gezien dit doel lijkt het ons dan ook gerechtvaardigd dat ook de risicopartnerpensioenknp in stand kan blijven. Dit ondanks het feit dat voortzetting niet goed past binnen de voorgestelde nieuwe constellatie zoals deze nu is opgetekend.

Risicohouding

In de afgelopen jaren heeft Willis Towers Watson twee position papers uitgebracht over risicohouding voor premieovereenkomsten. De aanpassingen in de wettelijke voorschriften die nu worden voorgesteld (maar nog moeten worden uitgewerkt in lagere regelgeving) sluiten aan bij onze gedachten daarover. In de huidige wettelijke vereisten ontbreekt een doelstelling, en daarin wordt nu verandering aangebracht. De Memorie van Toelichting spreekt van 'een rendementsmaatstaf' – aangezien het doel een pensioen is, dient daar wat ons betreft uitgegaan te worden van verwacht overrendement. De regelgeving zou verder naar onze mening de ruimte moeten laten om ook een concreet pensioendoel (bijvoorbeeld in termen van vervangingsratio's) een rol te laten spelen in de risicohouding per regeling, indien sociale partners dat overeenkomen.

In onze evaluatie van de aanpassing van het financieel toetsingskader constateerden wij, op basis van ervaringen in de praktijk, dat de invoering van het begrip risicohouding van toegevoegde waarde is geweest doordat het gesprek tussen sociale partners en fondsbesturen er meer betekenis mee heeft gekregen. Dat gesprek wordt in de nieuwe contractsvormen des te belangrijker, omdat de risicohouding directer bepalend wordt voor de werking ervan.

In beginsel, maar te toetsen aan risicopreferenties van de deelnemers, ligt het wat ons betreft voor de hand dat de risicohouding op populatieniveau ongewijzigd blijft of althans het startpunt vormt voor de definitie van de nieuwe, leeftijdsafhankelijke risicohouding. Omdat de contractsvormen risico directer gaan doorgeven is het, anders gezegd, allerm minst vanzelfsprekend dat het risicoprofiel op populatieniveau gelijk blijft.

Spreidingsperiode

In de kamerbehandeling van de Wet verbeterde premieregeling (en nadien bij de Verzamelwet 2017) is de lengte van de spreidingsperiode in de toedelingsregels van de resultaten uitvoerig aan de orde geweest. De oorspronkelijk beoogde spreidingsperiode van vijf jaar is toen verlengd naar tien jaar. Wij plaatsen onze vraagtekens bij de wenselijkheid van een dergelijk lange spreidingsperiode. Het risico dat op langere termijn onacceptabel grote aanpassingen nodig zijn is aanzienlijk – hoewel dat risico uiteindelijk mede bepaald wordt door het aangehouden risicoprofiel en een eventuele prudentiemarge in het projectierendement. De derde component van de nieuwe definitie van de leeftijdsafhankelijke risicohouding (inzake de afwijking gedurende de hele uitkeringsperiode) is vanwege dat risico geïntroduceerd en is wat ons betreft dan ook een belangrijk onderdeel van die definitie.

Gelijkwaardigheidstoetsing

Handhaving van de verplichtstelling laat geen enkele willekeur toe. In relatie tot die handhaving kent het huidige stelsel verschijnselen als verzekeringstechnisch nadeel en gelijkwaardigheidstoetsing. Ook dergelijke verschijnselen, die overigens al aan slijtage onderhevig waren en niet of nauwelijks aansloten bij een stelsel waarin premieovereenkomsten een steeds prominentere rol vervullen, behoeven herdefiniëring in het nieuwe stelsel.

Zoals de verplichtstelling in het nieuwe stelsel gerechtvaardigd wordt door de acceptatieplicht, maar aanvullend eventueel ook door elementen van intergenerationale risicodeling, ligt het naar onze mening voor de hand dat diezelfde aspecten ook tot uiting komen in de gelijkwaardigheidstoetsing. Die toetsing zou dus naar onze mening ruimer moeten zijn dan alleen op premieniveau.

Vrijwillige premies

De huidige wetgeving biedt twee mogelijkheden aan pensioenfondsen om een vrijwillige regeling aan te bieden. Ten eerste is dat door inkoop in de basisregeling tot standaard te maken, en ten tweede is dat door een werkgeversbijdrage van 10% van de premie. In de praktijk is aan die tweede mogelijkheid overigens veelal invulling te geven zonder dat een extra premiestroom ontstaat.

In het voorontwerp komt nu de eerste mogelijkheid te vervallen. Dat is op strikt formele gronden, maar wij vragen ons af of daardoor niet nodeloze beperkingen worden gecreëerd. Als, bijvoorbeeld, uit een vrijwillige regeling inkoop plaats vindt in een collectieve uitkeringsvariant van de Wet verbeterde premieregeling lijkt ons dat niet materieel verschillend van inkoop in de huidige basisregeling, zij het dat die basisregeling geen uitkeringsovereenkomst meer is.

Intergenerationele risicodeling in verbeterde premieovereenkomsten

De toevoeging van mogelijkheden om risicodeling tussen generaties mogelijk te maken wordt optioneel binnen verbeterde premieovereenkomsten, maar alleen voor verplichte regelingen. Dat geldt zowel voor de solidariteitsreserve als voor het delen van micro-langlevensrisico. Daaruit zou de indruk kunnen ontstaan dat het kabinet niet overtuigd is van de inherente meerwaarde van die beide elementen, maar ze beschouwt als strikt instrumenteel voor de rechtvaardiging van de verplichtstelling. Met name voor de deling van micro-langlevensrisico lijkt die meerwaarde ons onbetwist, ook voor niet-verplichtgestelde regelingen. Als er resultaten ontstaan uit de verzekering van nabestaandenpensioenen zouden die ook via dit mechanisme verrekend moeten kunnen worden.

Bronnen van risico

Evenals in de Wet verbeterde premieregeling wordt ook in het voorontwerp van de Wet toekomst pensioen uitgegaan van drie bronnen van risico, en daarmee ook drie te verdelen resultaten: micro-langlevensresultaat, macro-langlevensresultaat en beleggingsresultaat. Dat doet onvoldoende recht aan de realiteit, waar ook andere resultaatbronnen bestaan. Te denken valt aan resultaten vanwege kosten (feitelijke kosten wijken af van hetgeen in premie en reserveringen verondersteld) en vanwege arbeidsongeschiktheid (feitelijke invalidering en revalidering wijken af van hetgeen is verondersteld).

Het is – zoals wij destijds in onze consultatiereactie ook hebben aangegeven¹ - van belang dat regelgeving duidelijkheid biedt hoe om te gaan met dergelijke resultaten, als ook met kruiseffecten tussen de verschillende resultaatbronnen. Mogelijk is onderscheid tussen verschillende soorten pensioenuitvoerders daarbij te overwegen, met name als het gaat om kostenresultaten.

Resultaten kunnen verder ook ontstaan vanwege administratieve onjuistheden, of als rechten moeten worden toegekend zonder dat er premies voor zijn betaald. Die wijken in aard af van de hiervoor genoemde. Wij kunnen ons indenken dat een component aan eigen vermogen, wellicht risicogebaseerd, hierin een functie kan vervullen.

Richtdekkingsgraad

Bij het bepalen van de richtdekkingsgraad geldt dat voor gepensioneerden de uitkeringen op peil moeten blijven, en voor overige deelnemers de verwachte pensioenen volgens de UPO-definitie. Daardoor wordt impliciet volledige compensatie van de afschaffing van de doorsneesystematiek, althans in het verwachte scenario, verondersteld. Dat kan strikter zijn dan de daadwerkelijke vereisten aan compensatie, die immers decentraal kan worden overeengekomen. Daarnaast gaat de UPO-definitie van verwacht pensioen uit van voortzetting tot aan de pensioenleeftijd, zodat in de richtdekkingsgraad ook volledige compensatie tot aan de pensioenleeftijd moet worden verondersteld, én blijft in deze methode eventuele compensatie buiten de pensioensfeer buiten beschouwing.

In theorie is het daarmee mogelijk dat bij geen enkele realistische richtdekkingsgraad wordt voldaan aan de vereiste dat de verwachte pensioenen volgens de UPO-definitie op peil blijven.

Uit de rekenvoorbeelden in de Memorie van Toelichting ontstaat de indruk dat de richtdekkingsgraad bij transitie naar de verbeterde premieovereenkomst sowieso hoger is dan 105%. Die indruk is onterecht; de hoogte van de richtdekkingsgraad wordt in dat geval met name bepaald door de compensatie voor afschaffing doorsneesystematiek (die in het nieuwe contract ook door de werking van de solidariteitsreserve gerealiseerd zou kunnen worden). Die compensatie kan echter ook anders worden overeengekomen.

Netto profijt

Voor de bepaling van het netto profijt zal Value Based ALM toegepast moeten worden. De objectiviteit die aan dat middel wordt toegeschreven is ten dele een schijnobjectiviteit; veronderstellingen over de toekomstige financiële opzet en toekomstige ontwikkelingen van de populatie zijn van belangrijke invloed op de uitkomsten. Afgezien van de scenariosets die DNB zal publiceren zal regelgeving ook op andere vlakken kaders geven voor de te hanteren veronderstellingen. Van belang is bijvoorbeeld, naast de te hanteren demografische veronderstellingen, hoe om te gaan met toekomstige premiedekkingsgraden en het toekomstige fiscaal kader bij voortzetting onder het financieel toetsingskader. Bepalingen hierover hebben zeer grote invloed op de uitkomsten.

Niet alleen vanwege deze schijnobjectiviteit, maar ook ten behoeve van de uitlegbaarheid én om sociale partners de ruimte te geven naar eigen inzichten tot een gepaste invulling van de compensatie te komen, heeft het wat ons betreft de voorkeur om de nadruk op netto profijtuitskomsten te beperken. Dat geldt evenzeer voor bruto profijten, hoewel het argument van schijnobjectiviteit daar niet opgaat.

---

¹ https://www.internetconsultatie.nl/wetsvoorstel_variabele_pensioenuitkering/reactie/39533/bestand